

Dijkrol van Zuurdijk (1577, ca. 1630)

door R.H. Alma

Inleiding

Dijkrollen zijn vaak interessante bronnen voor reconstructie van eigenaren van landerijen. In een dijkrol werd de dijk in kleinere segmenten verdeeld en vervolgens werd het onderhoud van de stukken aan verschillende gebruikers toegewezen. Anders dan de meeste schot- en schattingslijsten, die bijna altijd momentopnamen zijn om te bepalen hoeveel men moest bijdragen aan de waterstaatslasten, resp. belastingen, zijn er verschillende dijkrollen die verschillende perioden beslaan: aan een oudere lijst voegde men de nieuwe gebruikers toe, waardoor het mogelijk is te bepalen wie de eerdere gebruiker of eigenaar van het aan het dijksegment gekoppelde land was.

Hoe de verdeling van het dijkonderhoud over de verschillende gebruikers was, is vaak onduidelijk. Niet alleen de gebruikers van belendende percelen moesten bijdragen, maar het onderhoud werd omgeslagen over de gebruikers die bescherming van de dijk genoten. Sommige dijkrollen kenden een ingewikkeld verdeling waarbij de dijk verdeeld werd in vele kleine partjes, soms van een paar centimeter lengte. Een nadeel van dergelijke lijsten is dat zij zeer omvangrijk zijn: vele namen komen tientallen keren voor omdat men blijkbaar de dijksegmenten aan individuele percelen toewees.

Zo bestaat nog een aantal dijkrollen, deels uit het eind van de 16de eeuw met aanvullingen uit 1626, van de Marne. Hieronder vinden we ook de navolgende dijkrol¹ die in de tekst wat verwarrend wordt aangeduid als ‘dat hammerick van Leens’, terwijl de dijk zou lopen van Houwerzijl in het westen tot het einde van Leensterhamrik in het zuiden. Als we er een kaart bijpakken levert die aanduiding problemen op. Duidelijker wordt het als we de namen van de ‘Nieuwe meiers’ vergelijken met het verpondingsregister van 1630. Hierin vinden we een aantal landgebruikers terug, meest te Zuurdijk.

Daarmee lijkt het waarschijnlijk dat de beschreven dijk liep van Houwerzijl naar Barnegaten (ten zuiden van Warfhuizen) en dat het onderhoud werd omgeslagen over de landen tussen deze dijk en de weg die door het dorp Zuurdijk loopt. De naam ‘Leensterhamrik’ is dus inderdaad misleidend. Misschien dat deze naam ontleend is aan het feit dat Zuurdijk, Leens en Wehe vanouds één rechtstoel vormden. Ook is het mogelijk dat de naam Leensterhamrik nog verwijst naar het feit dat de parochie Zuurdijk enige eeuwen eerder afgesplitst was van Leens.

De datering van de ‘Oude meiers’ kan gevoeglijk op 1577 gesteld worden, zoals uit de tekst blijkt. Omdat een aantal ‘Nieuwe meiers’ in de verponding van 1630 genoemd worden, zullen deze van niet al te lang vóór of na dat jaar dateren, bijv. ca. 1610 of ca. 1650. Ik deed hier verder geen onderzoek naar.

¹ Universiteitsbibliotheek Groningen, Ms. 267, fol. 90-91v.

Register der dijkroeden beginnende ten westen van Houwerzijl, tot het einde van Leenster hammerick nae dat suijden vor bij de hujsen, geschreven uth wijlen *Jan Arents*, gewesene dijkrichter, register vant'jaer 1577

Eigenaers	Olde meiers	Nieuwe meiers	roe	voet
	In den eersten ick <i>Johan Arents</i> alss Schepper en Dijkrechter van Houwerzijl uth naeme en van wegen de zijle wijse van de ziele af			
—	In den eersten twe roe.....	De zijlvesten	2	0
	dijckes de de zijl behoeret Ende wijse <i>Peter Ekes</i>			
—	<i>Peter Ekes</i> vortdan 13½ roe,	<i>Peter Frericks</i> ende <i>Derrick Jansen</i> t'samen	13½	0
	Ende wijset <i>Haje Jacobs</i>			
—	<i>Haie Jacobs</i> 2½ en wijset.....	<i>Geert Luels</i>	2½	0
	den Pastor			
—	Pastor een roede.....	<i>Willem Eppes</i> , <i>Menne Jansen</i> , <i>Jan Claesen</i>	1	0
—	<i>Haie Jacobs</i>	<i>Geert Luels</i>	1	0
—	Pastor	<i>Willem Eppes</i> mijt consorten	1	0
—	<i>Haie Jacobs</i>	<i>Geert Luels</i>	1	0
De kercke toe Vledorp	<i>Jan Smit</i>	<i>Here Heres</i> , Nu <i>Jacob Jansen</i> schatbeurder	2	0
<i>Jan Melijs Egen[aer]</i>	<i>Rolef Jansen</i>	<i>Jacob Jansen</i> schat boerder, Nu <i>Here Heres</i>	1	0
—	Pastor tot Vledorp.....	<i>Willem Eppes</i> mijt consorten	½	0
—	<i>Tonnijs Hindricks</i> , schipper.....	<i>Willem Eppes</i> <i>Derrick Swartwalt</i> mijt sijn adherenten	6	0
—	<i>Peter Ekes</i>	<i>Peter Frericks</i> , <i>Derrick Jansen</i>	½	0
—	Pastor toe Vledorp	<i>Willem Eppes</i> mijt consorten	½	0
—	<i>Corneljs Albers</i> , Warfum	<i>Claes Garmens</i> op <i>Boeke Nanninck</i> clooster meier toe Warfhujsen plaets	2	0
—	<i>Jan Gaelens</i> toe Frama	<i>Hillebrant Jansen</i>	2	0
—	<i>Tebbe Aibts</i>	<i>Here Heres</i>	4	4
—	<i>Steffen Crijns</i>	<i>Menne Joannes</i> schoelmester	4½	4
—	<i>Jan Ulphers</i>	<i>Jan Albers</i>	5	0
—	Schipper <i>Derrick</i> mijt sijn	<i>Peter Jansen Huijsman</i> broeder	4½	0
—	<i>Roelof Vaers</i> heem, <i>Wijrts</i>	<i>Jan Rebbers</i> Erfgn., <i>Rebbe Berens</i> <i>Trijne</i>	-	-
—	<i>Peter Harmens</i> toe.....	<i>Jan Jacobs</i> , toe <i>Wehe</i> mijt sijn Maerhujsen consorten	7	0
—	<i>Jan Galens</i>	<i>Hillebrant Jansen</i>	1	0

Daermede iss dat hammerick van Leens uthgewesen.